

Weerstandsvermogen

De uitvoering van provinciale activiteiten brengt risico's met zich mee. Een actief risicomanagementbeleid helpt bij het beheersen van deze risico's. Uw Staten stellen het risicomanagementbeleid periodiek (eens per 4 jaar) vast. In 2017 stellen uw Staten dit opnieuw vast. Als onderdeel van het beleid zorgen we voor voldoende reserves om de voorziene en onvoorziene risico's met financieel gevolg op te vangen.

Ontwikkelingen

1. Het weerstandsvermogen is op dit moment toereikend. De confrontatie van de beschikbare weerstandscapaciteit van € 194,6 miljoen en de benodigde weerstandscapaciteit van € 100,5 miljoen levert een ratio op van 1,9. Zie voor een onderbouwing van de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit de beide blokken aan de rechter kant.
2. Met de start van de uitvoering EHS/ontwikkelopgave is er meer duidelijkheid gekomen in welke risico's zich kunnen voordoen binnen dit programma. Zowel de risico's als de risicoreservering zijn meegenomen in de analyse van het weerstandsvermogen. Het programma bevindt zich nu in de planvormingsfase. Het wordt duidelijker welke gronden beschikbaar moeten komen en op welke manier dat zal gebeuren. Ook de inrichtingsmaatregelen worden steeds concreter. Hiermee samenhangend worden de ramingen voor verwerving en inrichting scherper gemaakt. Ook komt er beter beeld bij de risico's en wordt duidelijker welke risico's al zijn meegenomen in de raming en voor welke risico's nog een aanvullende risicoreservering nodig is. De benodigde weerstandscapaciteit voor de Ontwikkelopgave EHS is nu vooral gericht op de onzekerheden in de ramingen en zal de komende jaren gaan wijzigen als het programma in de uitvoeringsfase komt.

lees meer:

Met de vaststelling van de Perspectiefnota 2013 hebben uw Staten besloten om een minimum weerstandsvermogen aan te houden van 1,6 (dit betreft de verhouding tussen beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit). Dit staat voor 'ruim voldoende' weerstandsvermogen. Wanneer het weerstandsvermogen onder deze norm komt, is aanvullen van de reservepositie vereist.

Gelet op de confrontatie van de beschikbare weerstandscapaciteit van € 194,6 miljoen en de benodigde weerstandscapaciteit van € 100,5 miljoen, blijkt dat de provincie over ruim voldoende weerstandsvermogen beschikt. De ratio weerstandsvermogen is 1,9 en is ten opzichte van de jaarrekening 2015 gestegen. De reden hiervoor is dat nu de ontwikkelopgave/EHS is meegenomen. Dit programma bevindt zich in de planvormingsfase. Het zicht op de benodigde weerstandscapaciteit (het risicoprofiel) van dit programma zal het komende jaar scherper en concreter worden. De verwachting is dat in project 'Breedband' na 2017 ook mutaties gaan optreden die invloed hebben op de factor weerstandsvermogen. Beide ontwikkelingen leiden tot een daling van de factor weerstandsvermogen op termijn.

We zien een goede ontwikkeling in de scherpere van de risico's en de monitoring van de beheersmaatregelen. Het weerstandsvermogen zal blijvend goed gemonitord worden door het organiseren van risicosessies en het bespreekbaar maken van risico's en maatregelen in overleggen.

Actueel weerstandsvermogen op concernniveau

Benodigde weerstandscapaciteit (x miljoen)	Beschikbare weerstandscapaciteit (x miljoen)	Ratio weerstandsvormogen
€ 100,5	€ 194,6	1,9

In 2013 hebben uw Staten het risicomanagementbeleid geactualiseerd ([PS/2013/873](#)). Wij hebben de uitvoeringsregels vastgesteld in 2014.

Overige informatie

Definities:

Weerstandsvermogen: Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin we in staat zijn om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit leidt tot een directe aanpassing van het beleid. Het weerstandsvermogen berekenen we door de benodigde weerstandscapaciteit, de risico's, af te zetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit, de middelen.

Benodigde weerstandscapaciteit: De benodigde weerstandscapaciteit bepalen we door de financiële kwantificering van de risico's en de simulatie daarvan.

Beschikbare weerstandscapaciteit: Onder beschikbare weerstandscapaciteit verstaan wij de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om risico's te kunnen dekken (volgens het BBV). De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves, onder andere de Algemene risicoreserve en diverse bestemmingsreserves, maar ook de diverse risicoreserveringen binnen de projecten zelf. Deze reserves kunnen ingezet worden zonder aanpassing van beleid.

Een zekerheidspercentage van 90% betekent dat rekening wordt gehouden met een 90% kans dat alle risico's zich op hetzelfde moment voordoen.

Relevante links:

Statenvoorstel Nota Risicomanagement ([PS/2013/873](#))

Mijlpalen:

In 2017 moeten uw Staten het risicomanagementbeleid opnieuw herijken.

Beschikbare weerstandscapaciteit:

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Reserve	Omvang reserve (x miljoen)
Algemene risicoreserve	€ 69,6
Diverse bestemmingsreserves	€ 5,4
Risicoreservering binnen projecten	€ 119,3
Totaal incidenteel	€ 194,3
Onvoorzien	€ 0,3
Totaal structureel	€ 0,3
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	€ 194,6
Ongebruikte belastingcapaciteit	€ 41,0

Bij het bepalen van het beschikbare weerstandscapaciteit maken we onderscheid tussen het incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Reserves en risicoreserveringen binnen projecten scharen wij onder het incidentele weerstandscapaciteit, omdat dit budgetten zijn die wij eenmalig kunnen inzetten. De post onvoorzien scharen wij onder het structurele weerstandsvermogen, omdat wij die meerjarig kunnen inzetten. Naast deze post kan ook de ongebruikte belastingcapaciteit als structureel weerstandsvermogen worden aangemerkt. Aangezien in het coalitieakkoord is afgesproken dat de opcenten op de motorrijtuigenbelasting bevroren blijft nemen wij dit niet mee in de berekening van het totaal beschikbare weerstandsvermogen.

De incidenteel beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de tabel genoemde reserves (of een deel van de reserve) en de risicoafdekking in projecten zelf. Met deze middelen kunnen wij de tegenvallers opvangen. Volgens het risicomanagementbeleid geldt als uitgangspunt dat per project of programma een risicoreservering van 10% moet worden opgenomen (tenzij een analyse leidt tot een ander percentage), terwijl de algemene risicoreserve dient ter afdekking van risico's binnen de reguliere processen. We dekken risico's dus niet dubbel af. We nemen voorzieningen niet mee in de beschikbare weerstandscapaciteit. Immers bij het opnemen van een voorziening gaan we er van uit dat het zeer aannemelijk is dat het risico zich voordoet.

De beschikbare weerstandscapaciteit (stand per 29 augustus 2016) is € 194,6 miljoen.

Incidenteel

De Algemene risicoreserve bestaat uit een deel van € 69,6 miljoen dat direct besteedbaar en aangewend kan worden ter financiering van opgetreden risico's in het reguliere proces. Daarvan is € 1,0 miljoen voor beheersing van fiscale risico's en € 37,0 miljoen voor het opvangen van overige risico's. Daarnaast is binnen deze reserve:

- € 2,7 miljoen gereserveerd voor het opvangen van
- Resterende risico's ADT, € 2,3 miljoen voor risico's die voortkomen uit de reconstructiewet.
- € 25,5 miljoen voor de garantstellingen Breedband (stond voorheen gereserveerd binnen het projectbudget).
- € 1 miljoen voor het Actieplan 'Twente werkt'.
- € 75.000 voor de garantstelling 'Slimme proti-keten'.

De bestemmingsreserves bestaan uit de Reserve Europese programma's van € 5,0 miljoen en de Reserve Energiebesparing van circa € 0,4 miljoen ter dekking van leningen en rente- en beheerskosten.

We houden in de projectbegrotingen ook rekening met het opvangen van risico's, meestal in de vorm van een post onvoorzien. Dit bedrag is op dit moment € 119,3 miljoen. De beschikbare weerstandscapaciteit is uit reserves opgebouwd en kan voornamelijk als incidenteel beschikbaar weerstandsvermogen worden beschouwd.

Structureel

Tot het beschikbare weerstandsvermogen behoort ook de structurele post onvoorzien die opgenomen is in de begroting ad € 0,3 miljoen.

Benodigde weerstandscapaciteit:

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald aan de hand van de risico's die wij hebben geïnventariseerd. Bij de berekening van het benodigde niveau van het weerstandscapaciteit streven we naar een zo volledig mogelijk risicoprofiel. Niet alle risico's zijn te voorzien, het risicoprofiel is daardoor nooit 100% volledig. Wij berekenen de benodigde weerstandscapaciteit op basis van een kansberekening. Hierbij gaan wij uit van een zekerheidspercentage van 90%. Dit betekent 90% kans dat alle geïnventariseerde risico's zich op hetzelfde moment voordoen. De aansluiting tussen onderstaande tabel en de tabel met het actuele weerstandsvermogen is daardoor niet één op één te maken.

Periodiek actualiseren wij de risico's en beheersmaatregelen van de organisatie. Deze inventarisatie heeft geleid tot een actueel beeld van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt volgens dit laatste beeld € 100,5 miljoen.

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen incidentele en structurele risico's. Bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit behandelen we alle risico's als incidenteel. Indien structurele risico's zich voordoen kunnen we hier namelijk binnen een jaar maatregelen voor treffen ter voorkoming van dergelijke risico's in de toekomst.

In onderstaande tabel geven we weer welke activiteiten de grootste impact hebben op de benodigde weerstandscapaciteit. In de tabel hebben we twee risico's niet genoemd die wel aandacht verdienen. Dit zijn risico's ten aanzien van vermogensbeheer en grond. In de tabel komt naar voren dat het risico EHS/Ontwikkelopgave een grote invloed heeft op de benodigde weerstandscapaciteit. Dit komt met name door de financiële omvang van het programma. Een risico of onzekerheid in de raming kan daardoor een groter financieel gevolg krijgen. Het programma bevindt zich nu in de planvormingsfase. De risico's die zijn geïdentificeerd hebben vooral betrekking op de ramingen en nog niet op de uitvoering.

Vermogensbeheer

De marktontwikkelingen zijn van invloed op de obligatieportefeuille. Dit heeft effect op de omvang van het vermogen. De onderliggende renterisico's en koersrisico's beschrijven we in de paragraaf financiering. Het financiële gevolg van dit risico nemen we niet mee in de benodigde weerstandscapaciteit.

Grond

In de paragraaf grondbeleid gaan we in op de risico's van ons grondbezit, waarvan de financiële gevolgen zijn afgedekt door de algemene reserve grond (ARG). Het financiële gevolg van deze risico's nemen we niet mee in de benodigde weerstandscapaciteit.

Risico's met grootste invloed op benodigde weerstandscapaciteit

Omschrijving risico	Invloed op benodigde weerstandscapaciteit	Kerntaak
EHS / Ontwikkelopgave		
Binnen de ontwikkelopgave komen risico's rondom verwerving, inrichtingsmaatregelen, eindbeheer en verbetervoorstellen naar voren.	25,0%	Gebiedsontwikkelingen
Leningen		
De provincie loopt het risico dat leningen die niet afgedekt zijn door een voorziening niet terugbetaald kunnen worden.	14,0%	Diverse kerntaken
N340		
Er zijn meerdere risico's van dit project die de provincie financieel kunnen raken, bijvoorbeeld een hogere inflatie dan voorzien.	12,7%	Mobiliteit
Ruimte voor de Rivier IJsseldelta		
Er zijn meerdere risico's van dit project die de provincie financieel kunnen raken, bijvoorbeeld een hogere inflatie dan voorzien.	5,6%	Gebiedsontwikkelingen
Breedband		
De provincie loopt een financieel risico indien garanties, zodra die zijn afgegeven aan partijen, worden ingeroepen.	2,9%	Regionale Economie
Concessie en contractbeheer openbaar vervoer		
O.a. geraamde reizigersopbrengsten zijn hoger dan de werkelijke reizigersopbrengsten, indexatieverschillen en rijksbezuinigingen die niet direkt doorvertaald kunnen worden in de OV concessies.	2,3%	Mobiliteit
N34		
Er zijn meerdere risico's van dit project die de provincie kunnen raken, o.a. dat niet alle benodigde gronden/ percelen beschikbaar zijn bij gunning en uiterlijk start realisatie.	2,2%	Mobiliteit
Area Development Twente (ADT)		
De provincie loopt financiële risico's rondom de grondexploitatie van het ADT.	1,6%	Gebiedsontwikkelingen
Natuurbeheer		
Onvoorziene financiële risico's (agrarisch) natuurbeheer	1,6%	Vitaal platteland

Financiële kengetallen:

Financiële kengetallen

	Actuele					
	Realisatie 2015	Begr. 2016	Begr. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019	Begr. 2020
Netto schuldquote	-191,70%	-211,41%	-246,92%	-234,30%	-243,38%	-243,11%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-271,01%	-277,31%	-331,06%	-321,33%	-314,49%	-316,71%
Solvabiliteitsratio	81,36%	83,46%	83,22%	83,06%	82,71%	82,71%
Kengetal grondexploitatie	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Structurele exploitatieruimte	9,85%	16,71%	7,76%	7,50%	5,74%	3,44%
Belastingcapaciteit: Opcenten	98,28%	97,20%	99,38%	99,13%		

In bovenstaande tabel treft u vijf financiële kengetallen aan. Deze geven inzicht in onze financiële positie. De cijfers lichten we hieronder verder toe.

1. De netto schuld geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De netto schuldquote wordt uitgedrukt in een percentage van de netto schuld in relatie tot de totale baten. Onze netto schuldquote is door het ontbreken van enige vaste schuld van betekenis uitstekend te noemen. De bezittingen overtreffen de schulden, waardoor het kengetal negatief wordt. Zolang de netto schuldquote negatief is, heeft dit kengetal een beperkte waarde. De daling van de schuldquote in 2017 en volgende jaren ten opzichte van 2015 en 2016 is voornamelijk het gevolg van de lagere geraamde baten. In de 'netto schuldquote voor alle verstrekte leningen' zijn de leningen aan deelnemingen, openbare lichamen en overige verstrekte leningen opgenomen. Het kengetal wordt door het opnemen van de verstrekte leningen nog negatiever dan het kengetal zoals vernoemd bij de netto schuldquote en dit kengetal heeft eveneens een beperkte waarde.

2. De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin wij in staat zijn om aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen (= reserves) als percentage van het balanstotaal. Onze solvabiliteit is uitstekend te noemen. In de literatuur wordt een minimum van tussen de 25 en 40% genoemd om een niet-financiële onderneming gezond te mogen noemen. Met een solvabiliteitspercentage van 83% komt de provincie uit op een zeer gezonde vermogenspositie. Als gevolg van de vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn met ingang van de begroting 2017 de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk geactiveerd.

3. Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Wij hebben geen grondexploitaties, waardoor dit kengetal 0% bedraagt en geen betekenis heeft.

4. De structurele exploitatieruimte geeft aan welke structurele ruimte wij hebben om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten bevordert dat de wendbaarheid (flexibiliteit) begroting. De stijging van de structurele exploitatieruimte in de begroting 2016 wordt veroorzaakt door de omzetting per 1 januari 2016 van de brede doeluitkering verkeer en vervoer naar een decentralisatie uitkering uit het provinciefonds. Als gevolg van deze wijziging is het saldo van de brede doeluitkering verkeer en vervoer in 2016 toegevoegd aan de reserve verkeer en vervoer. De toevoeging van het saldo van de doeluitkering aan de reserve heeft in 2016 een eenmalig positief effect op de structurele exploitatieruimte. De structurele exploitatieruimte 2016 gecorrigeerd met de brede doeluitkering verkeer en vervoer bedraagt 8,3%. En komt hiermee meer in de lijn van de rekening 2015 en de begroting 2017. De meerjarige structurele exploitatieruimte daalt van 7,8% in 2017 naar 3,4% in 2020.

5. De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in Overijssel zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Uit het kengetal belastingcapaciteit opcenten blijkt dat wij minder belasting heffen dan het gemiddelde in Nederland. De daling van het landelijk gemiddelde aantal opcenten ten opzichte van 2015, wordt voornamelijk veroorzaakt door een sterke daling van de opcenten bij de provincie Friesland. Bij zes provincie (waaronder de provincie Overijssel) blijven de opcenten in 2017 gelijk aan die van 2015. Bij drie provincies (waaronder de provincie Friesland) dalen de opcenten. En bij drie provincies stijgen de opcenten ten opzichte van 2015. In het coalitieakkoord 2015-2019 is opgenomen dat de opcenten op de motorrijtuigenbelasting voor de provincie Overijssel bevroren blijven op het tarief van 79,9. De landelijk gegevens voor de begroting 2019 en 2020 zijn niet bekend.